

ההסתדרות הציונית העולמית
World Zionist Organization
המחלקה לפעילות בתפוצות
Department for Diaspora Activities

בית העם

שיג ושיח ציוני

מנהיגות מקרוב ומרחוק
הזכות להטלת ספק

יזום והפקת התוכנית: המחלקה לפעילות בתפוצות, תשע"ב
עריכה ראשית: גוסטי יהושע ברוורמן
ריכוז והפקה בפועל: נעה מרום
ליקוט ועריכה החומר: שלמה פוקס, גוסטי יהושע ברוורמן
החוברת הופקה לצרכים חינוכיים פנימיים בלבד

"מן המקום שבו אנו צודקים
לא יצמחו לעולם
פרחים באביב."
יהודה עמיחי

תוכנית "בית העם" פותחה ע"י המחלקה לפעילות בתפוצות, ההסתדרות הציונית העולמית במטרה לעודד שיג ושיח בנושא הזהות הציונית והיחס למדינת ישראל.

בתוכנית זו נמצא מגוון טקסטים מסורתיים ומודרניים המתייחסים לקשת רחבה של נושאים. באמצעות המפגש עם הטקסטים הללו אנו שואפים ליצור, בקרב יהדות העולם בכלל והדור הצעיר בפרט, דיון תוסס במרכיבי הזהות הציונית. לדון במאחד בין כל חלקי העם היהודי ללא תלות במקום מושבו אך גם במפריד והמבדיל בנינו. נעמוד על משמעות העצמאות המדינית של העם היושב בציון ויחסי הגומלין המתקיימים בין היהודים החיים בישראל לבין אלה החיים בתפוצות. זוהי הזדמנות לכל אחת ואחד ללא תלות בידע מוקדם להכיר, ללמוד, לחשוב, לדון ולהרהר על משמעות הציונות במאה ה-21 ומידת הרלוונטיות שלה לחיינו.

תוכנית "בית העם" קיימת היום בעברית ובאנגלית ותתורגם לשפות נוספות בהתאם לדרישה. המעוניינים בהפעלת התוכנית ובקבלת פרטים בנושא הכשרת מנחים ל"בית העם" מתבקשים לפנות למחלקה לפעילות

בתפוצות maromnoa@wzo.org.il

מנהיגות מקרוב ומרחוק הזכות להטלת ספק

פסוקים אלו נאמרו למשה רגע לפני גאולת מצרים

שמות פרק ג

(א) ומלֹשֶׁה הָיָה רֹעֵה אֶת צֹאן יִתְרוֹ חֹתֶנּוּ כִּהְיוּ מִדְּבַר יְהוָה אֶת הַצֹּאן אַחֲרֵי הַמִּדְבָּר וַיָּבֵא אֶל הַר הָאֱלֹהִים הַרְבֵּה: (ב) וַיֵּרָא מִלְּאֶפֶד ה' אֵלָיו בְּלִבַת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֵּרָא וְהִנֵּה הַסֵּנֶה בְּעַר בָּאֵשׁ וְהַסֵּנֶה אֵינֶנּוּ אֲכָל: (ג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶסְרֶה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מֵדַע לֹא יִבְעַר הַסֵּנֶה: (ד) וַיֵּרָא ה' כִּי סָר לְרֵאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הַנְּנִי: (ה) וַיֹּאמֶר אֶל תִּקְרַב הֵלֶם שֶׁל נַעֲלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אֲדַמַּת קֹדֶשׁ הוּא:

וכן נאמר ליהושע רגע לפני כיבוש הארץ

יהושע פרק ה'

(יג) וַיְהִי בַהֲיֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְגִנְדוֹ וְחָרְבוֹ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ וַיִּלְךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלֵנוּ אַתָּה אִם לְצִרְיָנוּ: (יד) וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שָׂר צָבָא ה' עִתָּה בְּאֵתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל פְּנֵי אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מַה אֲדַבְּרֶךָ אֶל עַבְדִּי: (טו) וַיֹּאמֶר שָׂר צָבָא ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ שֶׁל נַעֲלֶךָ מֵעַל רַגְלֶךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו קֹדֶשׁ הוּא וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כֵּן:

"בכל מקום" - ר' משה מקוברין

הקדוש ברוך הוא אומר לכל אדם ואדם כשם שאמר למשה: "של נעלך מעל רגליך" - 'של את המנעול מעל הרגליך', ותכיר כי המקום אשר אתה עומד עליו - אדמת קודש הוא, חייב אתה לידע ולזכור, בכל מקום ובכל עת, את קדושתו יתברך. מכאן שבבואך לגאול או להיגאל, לצאת למלחמה עליך להיזהר שמא חושב אתה בקיבוען צא מזה. **של את המנעולים סן ההרגלים**

מנהיגות

א. מספרים:

דוד בן גוריון וברל כצנלסון הלכו שניהם במדבר ולפתע נעמד בפניהם נמר, פתח ברל ותיאר את הסכנה, ידע את כלל נתוני כוחו של הנמר... נענה בן גוריון ואמר: ממשפחת החתולים! בוא ונמשיך בדרכינו!
***מדוע זכה ד. בן גוריון בתפקידי מפתח ואילו איש הרוח ברל כצנלסון לא נבחר.**

ב. ומה בין נחום גולדמן נשיא הסתדרות הציונית העולמית לד. בן גוריון?

מספרים שאמר נחום גולדמן - בן גוריון נמצא במדינה, בארץ, ורואה לנגד עיניו יהודים וערבים, מוסלמים נוצרים ויהודים, חרדים וחילוניים... מתחים על גבי מתחים ואילו אני נחום גולדמן נמצא רוב ימי בטיסות, בין שמים וארץ, בגובה 10,000 רגל הכול נראה שטוח והבעיות נדמות כפתירות, אי לכך יכול אני להקיף במבטי את המכלול!!

ג. כך מתארת הגמ' בבי' תמורה את החלפת משה על ידי יהושע תלמוד בבלי - תמורה דף טז עמוד א'

אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן, אמר לו ליהושע: שאל ממני כל ספיקות שיש לך! אמר לו: רבי, כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר? לא כך כתבת בי (שמות לג') "ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהלי"? מיד תשש כחו של יהושע, ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות, ונולדו לו שבע מאות ספיקות, ועמדו כל ישראל להרגו. אמר לו הקב"ה: לומר לך אי אפשר, לך וטורדן במלחמה, שנאמר (יהושע א') "ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' וגו'".

יהושע פרק א'

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד ה' וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון מִשְׁרֵת מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) מֹשֶׁה עֶבְדִּי מֵת וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אִתָּה וְכָל הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

... (י) וַיִּצֹו יְהוֹשֻׁעַ אֶת שִׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר: (יא) עֲבְרוּ בְּקֶרֶב הַמַּחְנֶה וַיִּצְווּ אֶת הָעָם לֵאמֹר הִכִּינוּ לָכֶם צִיָּדָה כִּי בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לְבֹא לְרִשֵּׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ: ס

המקום שבו אנו צודקים - יהודה עמיחי

מן המקום שבו אנו צודקים
לא יצמחו לעולם
פרחים באביב.

המקום שבו אנו צודקים
הוא רמוס וקשה
כמו חצר.

אבל ספקות ואהבות עושים
את העולם לתחוח
כמו חפרפרת, כמו חריש.

ולחישה תשמע במקום
שבו היה הבית
אשר נחרב.

*האם משה עשה ככל יכולתו לחפוץ
וללמד את יהושע מחליפו? מדוע
רק ביומו האחרון נשאל התלמיד -
שאל? האם יהושע פעל ולמד כפי
שהיה צריך?

מהו המחיר של דריכה במקום?
למה חשוב לנו להיות צודקים?
מה המחיר שמשלמים בלהיות
צודקים? מהם הרווחים? איזה סוג
דיאלוג צריך לפתח?

לדרוך במקום = הידוק הקרקע. התוצאה - הצמחים לא יגדלו!
כך גם המנהג בסוף תפילת העמידה - שמונה עשרה, בעת אמירת 'עושה שלום במרומיו...' צועדים שלושה צעדים לאחור ואח"כ חוזרים.

אחד ההסברים הסמליים - בבואנו לעשות שלום, יש לצאת מעמדתך וללכת לאחור, ברם לאחר זמן עליך לשוב למקומך. בדרך משא ומתן יש לזוז מהמקום!

החומה – ינינה בז'סטובסקה

מהבוקר אני
מקימה חומה
המפרידה ביני
לבינך.

ואף על פי אני אוהבת.
אני מסירה מן החומה
אבן ועוד אבן
אבל הנה כבר באים לקראתי הבנאים
בנאי גורלות של זרים.

מתקנים פרצות
והחומה כה מתחזקת
עד כי כמעט שכחתי.

ובערב שוב אני נוכחת לדעת
כי למרות הכול
אני אותך אוהבת.
ולא חדלה להסיר
מהחומה שלי
את האבנים
כדי שלא יסתירו
אותך ממני.

ורק אתה יודע
להביט כך
כאילו החומה
כלל לא הייתה.

מתוך: מחשבות על האושר, תרגמה מפולנית שושנה רצינסקה
כרמל ירושלים 2003

סמל החומה –
מי רואה את התמונה הכללית?
העומד מעליה רואה את שני עברי המתרס
מתי יש לנו צורך לבנות חומה?
אילו חומות אנחנו בונים בתוכנו? ביחס לזהות שלנו?
אילו חומות אנחנו בונים בנינו לבין אלה החיים
בישראל לאלה החיים בתפוצות ולהפך?
מה משרתת חומה זו? מהו מחירה?

יחזקאל פרק ל"ג

(ב) בְּו אָדָם דָּבַר אֶל בְּנֵי עַמּוֹד וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֲרָץ כִּי אָבִיא עָלֶיהָ חֶרֶב וְלָקַחְתוּ עִם הָאָרֶץ אִישׁ אֶחָד מִקְצֵיהֶם וְנָתַנּוּ אֹתוֹ לָהֶם לְצִפָּה: (ג) וְרָאָה אֶת הַחֶרֶב בָּאָה עַל הָאָרֶץ וְתַמְקַע בְּשׁוֹפָר וְהִזְהִיר אֶת הָעָם:

קטע מתוך 'תיאטרון המריונטות' – היינריך פון קלייסט

זהו תרגום חופשי (גי שריג) לתרגומו של אידריס פארי למאמר המקורי, שנכתב בשנת 1810. אידריס פארי הוא מתרגם נודע של יצירות קלאסיות בגרמנית. תרגומו, המצטיין בפשטות ובבהירות, מופיע באתר הבא:

<http://www.southerncrossreview.org/9/kleist.htm>

באתר יש גם הערה ביוגרפית קצרה על קלייסט והערה פרשנית קצרה על המאמר. התרגום לאנגלית לקוח מתוך הספר הבא:

Parry, Idris. (1981). *Hand to mouth and other essays*. Carcanet Press.

"שאלתי על מנגנוני ההפעלה של הדמויות האלה. רציתי לדעת איך אפשר להניע את הגפיים הנפרדות ואת קצותיהן לפי קצב הריקוד ללא סבך של חוטים על אצבעות המפעיל. תשובתו הייתה שאל לי לדמות שהמפעיל מציב ומזיז כל איבר בנפרד בשלבים השונים של הריקוד. לכל תנועה, כך אמר לי, יש מרכז כובד משלה; מספיק לשלוט בו מתוך הבובה פנימה. באמצעות הבובה פנימה. הגפיים, שאינן אלא מטוטלות, נעות בעקבות מרכז הכובד שלהן באופן מכני מאליהן, בלי סיוע נוסף. הוא הוסיף שהתנועה הזאת פשוטה מאוד. כשמרכז הכובד מוזז בקו ישר, הגפיים משרטטות עקומות. לעתים קרובות, כשהן מנוענעות לגמרי במקרה, הבובה נכנסת למעין תנועה קצבית, שדומה לריקוד."

הכל משתנה – ברטולד ברכט

הכל מִשְׁתַּנֶּה. לְהִתְחִיל מִחֲדָשׁ
יְכוּל אָדָם בְּנִשְׁיִסְתּוֹ הָאֲחֵרוֹנָה.
אָבֵל מָה נִשְׁאַרְע, אֲרַע. וְהַפִּיִּים
נִשְׁפָּזִנְתָּ לְתוֹךְ הַיּוֹן, לֹא תוּכַל
לְשַׁפֵּף אוֹתָם בְּחֻזְרָה.

מָה נִשְׁאַרְע, אֲרַע. הַפִּיִּים
נִשְׁפָּזִנְתָּ אֶל-תּוֹךְ הַיּוֹן, לֹא תוּכַל
לְשַׁפֵּף אוֹתָם בְּחֻזְרָה, אָבֵל
הכל מִשְׁתַּנֶּה. לְהִתְחִיל מִחֲדָשׁ
יְכוּל אָדָם בְּנִשְׁיִסְתּוֹ הָאֲחֵרוֹנָה.

מתוך גלות המשוררים, שירי אמריקה 1941 – 1947, הקיבוץ המאוחד 1978
וכן שירו 'השבח לספקן' (קטעים)

סימנים!?! - דליה יאירי

ולואי וסימני קריאה היו מתכופפים מעט מרכינים ראשם אל עבר האדמה מהססים משהו, מותרים על זקיפותם היהירה מבקשים לרדת - אם לא לסוף דבר, לפחות אל הדבר עצמו. אולי ראוי לו לענין זה או אחר, להכנס אל תוך סוגריים, או מרכאות יתכן ויש להצמיד לו שלוש נקודות, מרמזות - "זה לא כל הספור"..
ולואי וסימני קריאה היו מתעקלים, ונעשים לסימני שאלה גיבנים כורעים תחת נטל תהיות רוחשות מטרידות, מחפשות, מנקרות מטלטלות את אברי ההדחקה עד יהיה תוכם נדון לזכירה. ואם לא - לפחות להטלת ספק במה שביקשו למחוק. או להסתיר בשורות שסופן סימן קריאה.

מאי 2006

*עד כמה יש לנסות לקרוא כל סימן בדרך שונה - לעגל, לעקל את סימן הקריאה העומד זקוף!
*מתי במנהיגות שלנו אנחנו צריכים להציב סימני קריאה ומתי נרצה להציב סימני שאלה?
מה המחיר של כל אחד מהסימנים הללו?
האם מותר להעמיד סימני שאלה לגבי התנהלות ישראל כשאתה חי מחוץ לגבולותיה?
מה צריכים להיות סימני הקריאה כשמדובר על ביקורת בישראל / מדיניותה?
מה תפקיד המנהיג/ה בהצבתם?

